

Sygn. akt VI ACa 1462/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Ewa Stefańska (spr.)

Sędzia SA – Marek Kolasieński

Sędzia SO del. – Magdalena Sajur - Kordula

Protokolant: – sekretarz sądowy Paulina Czajka

po rozpoznaniu w dniu 8 grudnia 2016 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa M. J.

przeciwko Skarbowi Państwa - (...) w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 24 lipca 2015 r.

sygn. akt XXV C 248/15

uchyla zaskarżony wyrok w punktach pierwszym i trzecim oraz przekazuje sprawę w tej części Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 1462/15

UZASADNIENIE

Powód M. J. wnosil o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez (...) w W. na jego rzecz kwoty 146.241,35 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 grudnia 2014 r. do dnia zapłaty. Jako podstawę faktyczną roszczenia wskazał stwierdzenie przez Sąd Najwyższy niezgodności z prawem wyroków Sądu Okręgowego w W. z dnia 18 czerwca 2010 r. (sygn. akt XXII Ga 113/10) i z dnia 19 lutego 2009 r. (sygn. akt XXIII Ga 45/09) oraz fakt poniesienia przez niego szkody w związku z wydaniem tych orzeczeń. Na roszczenie dochodzone pozwem składają się: dochodzona pozwem kwota 63.884,84 zł, poniesione koszty zastępstwa prawnego w pierwszej instancji w kwocie 3.617 zł, poniesione koszty zastępstwa prawnego w drugiej instancji w kwocie 4.955 zł (w sprawie o sygn. akt XXIII Ga 113/10 łącznie kwota 72.456,84 zł), dochodzona pozwem kwota 65.111,51 zł, poniesione koszty zastępstwa prawnego w pierwszej instancji w kwocie 3.617 zł, poniesione koszty zastępstwa prawnego w drugiej instancji w kwocie 5.056 zł (w sprawie o sygn. akt XXIII Ga 45/09 łącznie kwota 73.784,51 zł). Jako podstawę prawną roszczenia powód wskazał art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c.

Nakazem zapłaty z dnia 14 stycznia 2015 r. (sygn. akt XXV Nc 530/14) Sąd Okręgowy w W. nakazał Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez (...) w W., aby zapłacił M. J. kwoty 146.241,35 zł wraz z odsetkami.

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez (...) w W. wniósł sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, zaskarżając go w całości i domagając się oddalenia powództwa. Podniósł, że powód wykazał tylko bezprawność wyroków, lecz nie udowodnił pozostałych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej z art. 4171 § 2 k.c., tj. szkody i istnienia normalnego związku przyczynowego między wydaniem wyroków a szkodą. Ponadto pozwany zakwestionował zasadność objęcia roszczeniem odszkodowawczym kosztów sądowych i podniósł zarzut przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody.

Następnie na rozprawie w dniu 10 lipca 2015 r. pozwany podniósł dodatkowo zarzut braku legitymacji procesowej czynnej M. J., co było reakcją na treść zeznań powoda złożonych podczas rozprawy.

Wyrokiem z dnia 24 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od Skarbu Państwa reprezentowanego przez (...) w W. na rzecz M. J. kwotę 146.241,35 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4 lutego 2015 r. do dnia zapłaty, zaś w pozostałej części powództwo oddalił.

Wyrok Sądu Okręgowego został wydany w oparciu o poniższe ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

M. J. prowadził działalność gospodarczą w branży rolnej i dostarczał susz warzywny (...) S.A. Wobec nieterminowych płatności za dostarczany towar, M. J. wniósł pozew przeciwko kontrahentowi, domagając się zasądzenia na jego rzecz kwoty 65.111,51 zł wraz z odsetkami, tytułem skapitalizowanych odsetek za nieterminowe wpłaty. W sprawie o sygn. akt IX GC 1371/08 Sąd Rejonowy (...) w W. w dniu 4 listopada 2008 r. wydał wyrok uwzględniający powództwo w całości. Na skutek apelacji wniesionej przez (...) S.A. Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 19 lutego 2009 r., wydanym w sprawie sygn. akt XXIII Ga 45/09, zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo w całości, uznając, że roszczenie powoda uległo przedawnieniu. Na skutek skargi powoda, wyrokiem z dnia 13 stycznia 2012 r. wydanym w sprawie sygn. akt I CNP 22/11, Sąd Najwyższy stwierdził niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia Sądu Okręgowego w W..

Ponadto M. J. wniósł przeciwko kontrahentowi kolejny pozew, domagając się zasądzenia na jego rzecz kwoty 63.884,84 zł wraz z odsetkami, również tytułem skapitalizowanych odsetek za nieterminowe wpłaty. W sprawie o sygn. akt XV GC 955/09 Sąd Rejonowy (...) w W. w dniu 26 października 2009 r. wydał wyrok uwzględniający powództwo w całości. Na skutek apelacji wniesionej przez (...) S.A. Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 18 czerwca 2010 r., wydanym w sprawie sygn. akt XXIII Ga 113/10, zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo w całości, uznając, że roszczenie powoda uległo przedawnieniu. Na skutek skargi powoda, wyrokiem z dnia 10 maja 2013 r. wydanym w sprawie sygn. akt I CNP 35/12, Sąd Najwyższy stwierdził niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia Sądu Okręgowego w W..

Obecnie M. J. nie prowadzi już działalności gospodarczej jako osoba fizyczna, natomiast kontynuuje ją w (...) Spółka Akcyjna Spółka Komandytowa, w której współnikami oprócz powoda są także jego matka i brat.

Zdaniem Sądu Okręgowego powództwo co do zasady zasługiwało na uwzględnienie, lecz nie w całości.

Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że zgodnie z art. 417¹ § 2 k.c. jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem. Oznacza to, że przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa są: (1) wydanie prawomocnego orzeczenia, które zostało uznane we właściwym postępowaniu za niezgodne z prawem, (2) wystąpienie szkody, (3) istnienie związku przyczynowo skutkowego pomiędzy wydaniem orzeczenia, które zostało uznane za niezgodne z prawem, a szkodą.

Według Sądu Okręgowego w postępowaniu toczącym się przed Sądem Najwyższym powód zdołał udowodnić, że w związku z orzeczeniami wydanymi przez Sąd Okręgowy w W. poniósł szkodę, która pozostawała z nimi w normalnym

związku przyczynowo skutkowym, w przeciwnym bowiem wypadku skargi powoda o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnych orzeczeń zostałyby odrzucone. Sąd pierwszej instancji wyraził pogląd, że w postępowaniu o zasądzenie odszkodowania nie istnieje możliwość ponownego badania istnienia przesłanek stwierdzenia niezgodności z prawem wydanych orzeczeń, a właśnie do tego sprowadzałoby się badanie, czy powód poniósł szkodę i czy szkoda ta pozostaje w związku przyczynowo skutkowym z wydanymi orzeczeniami. Ponadto - zdaniem Sądu Okręgowego - zgodnie z treścią art. 6 k.c. w związku z art. 232 k.p.c. ciężar dowodu niewypłacalności (...) S.A. spoczywał na pozwanym, skoro to on podnosił taki zarzut.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji pomimo, że powód udowodnił istnienie wszystkich przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, jego powództwo zasługiwało na uwzględnienie tylko w części, tj. w zakresie kwot 63.884,84 zł i 65.111,51 zł (łącznie 128.996,35 zł), albowiem koszty postępowania sądowego zakończone wydaniem niezgodnego z prawem orzeczenia nie wliczają się do odszkodowania, jakiego pokrzywdzony może dochodzić od Skarbu Państwa (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 maja 2007 r., sygn. akt III CZP 30/07, z dnia 21 lutego 2013 r., sygn. akt III CNP2/13, a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2015 r., sygn. akt V CSK 453/14).

Mając na uwadze treść art. 455 k.c., Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powoda odsetki od kwoty głównej za okres od dnia 4 lutego 2015 r. do dnia zapłaty. Wyjaśnił, że pozew w niniejszej sprawie był pierwszym pismem wzywającym pozwanego do zapłaty, pozwany otrzymał nakaz zapłaty wraz z odpisem pozwu w dniu 20 stycznia 2015 r. i w dniu 3 lutego 2015 r. złożył sprzeciw od nakazu zapłaty, więc najpóźniej w tej dacie powinien spełnić żądanie powoda.

Zdaniem Sądu Okręgowego roszczenie powoda nie jest przedawnione. Zgodnie z art. 442¹ § 1 k.c. roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie zobowiązanej do jej naprawienia. Wprawdzie szkoda u powoda wystąpiła już z chwilą wydania przez sądy odwoławcze wyroków oddalających wniesione przez niego powództwa, to dochodzenie roszczenia na podstawie art. 417¹ § 2 k.c. uzależnione było od uprzedniego uzyskania prejudykatów stwierdzających niezgodność prawomocnych orzeczeń z prawem. Dlatego Sąd pierwszej instancji uznał, że powód dowiedział się o osobie zobowiązanej do naprawienia szkody dopiero z chwilą wydania wyroków przez Sąd Najwyższy, tj. w dniu 13 stycznia 2012 r. i w dniu 10 maja 2013 r. Wówczas bowiem dopiero uzyskał formalne potwierdzenie swojego przekonania, że oddalenie powództw przez sądy odwoławcze było niezgodne z prawem i podmiotem odpowiedzialnym za powstałą szkodę jest Skarb Państwa. Skoro więc trzyletni termin przedawnienia roszczeń powoda upływał w dniach 13 stycznia 2015 r. i 10 maja 2016 r., powództwo zgłoszone w dniu 29 grudnia 2014 r. nie jest przedawnione.

Sąd pierwszej instancji nie uwzględnił również zarzutu braku legitymacji procesowej czynnej M. J., albowiem wskazał, że przedmiotowa szkoda powstała w czasie prowadzenia działalności gospodarczej przez powoda jako osobę fizyczną, zaś pozwany nie udowodnił, aby roszczenie odszkodowawcze zostało przez niego przelane na rzecz spółki (...) Spółka Akcyjna Spółka Komandytowa.

Od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie apelację wniósł pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez (...) w W..

Apelacją pozwany zaskarżył wyrok w części uwzględniającej powództwo, wnosząc o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa w całości. Pozwany zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie:

1) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i pominięcie zeznań powoda w zakresie, w którym zeznał, że przed kilkoma miesiącami założył spółkę (...) Spółka Akcyjna Spółka Komandytowa, której przekazał przysługujące mu wierzytelności, w tym roszczenia, oraz w zakresie, w jakim pierwotnie stwierdził, że spółka (...) częściowo zapłaciła odsetki od nieterminowo zapłaconych faktur, następnie zaś nie był w stanie powiedzieć, czy w związku wydaniem nieprawomocnych wyroków w sprawach toczących się przed Sądem Rejonowym (...) w W. o sygn. akt IX GC 1371/08 i XV GC 955/09 dokonała zapłaty, czy nie;

2) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, dlaczego Sąd uznał, że powód jest czynnie legitymowany w sprawie, a także poprzez niedokonanie ustaleń w zakresie powstania szkody, jej rozmiarów i związku przyczynowego;

3) art. 232 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. poprzez uznanie, że powód nie był zobligowany do wykazania swojej legitymacji procesowej, uszczerbku majątkowego oraz związku przyczynowego pomiędzy szkodą, a wydaniem orzeczeń niezgodnych z prawem;

4) art. 417¹ § 2 k.c. w związku z art. 509 § 1 i 2 k.c. poprzez błędne uznanie, że powód posiada czynną legitymację procesową do wystąpienia z roszczeniem odszkodowawczym, w sytuacji, gdy z jego zeznań wynikało, że po utworzeniu spółki (...) Spółka Akcyjna Spółka Komandytowa dokonał przelewu przysługujących mu wierzytelności związanych z uprzednio prowadzoną działalnością gospodarczą na ten podmiot;

5) art. 417¹ § 2 k.c. w związku z art. 417 § 1 k.c. w związku z art. 361 § 1 i 2 k.c. i art. 424⁵ § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że uzyskanie przez powoda orzeczeń o stwierdzeniu niezgodności z prawem wyroków Sądu Okręgowego w W. decyduje o spełnieniu wszystkich przesłanek aktualizujących odpowiedzialność deliktową Skarbu Państwa, gdyż Sąd orzekający w postępowaniu odszkodowawczym nie ma możliwości badania, czy szkoda została wyrządzona i czy istnieje związek między nią, a wydaniem niezgodnych z prawem orzeczeń, okoliczności te są bowiem wykazywane w postępowaniu przed Sądem Najwyższym;

6) art. 100 k.p.c. poprzez błędne wyliczenie kosztów procesu zasądzonych na rzecz powoda.

Powód M. J. wnosił o oddalenie apelacji i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja pozwanego zasługuje na uwzględnienie w zakresie, w jakim zmierza do uchylenia zaskarżonego wyroku, z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji.

Ma rację pozwany zarzucając w apelacji, że Sąd Okręgowy naruszył art. 417¹ § 2 k.c. w związku z art. 417 § 1 k.c. w związku z art. 361 § 1 i 2 k.c. i art. 424⁵ § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że uzyskanie przez powoda orzeczeń o stwierdzeniu niezgodności z prawem wyroków Sądu Okręgowego w W. przesądza o spełnieniu wszystkich przesłanek odpowiedzialności deliktowej Skarbu Państwa, gdyż sąd orzekający w postępowaniu odszkodowawczym nie ma możliwości badania, czy szkoda została wyrządzona i czy istnieje związek przyczynowy między szkodą a wydaniem niezgodnych z prawem orzeczeń, skoro okoliczności te są wykazywane w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

Zgodnie z art. 417¹ § 2 k.c. jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Jednakże w uzasadnieniu wyroku z dnia 29 kwietnia 2015 r. (sygn. akt V CSK 453/14, Lex nr 1675447) Sąd Najwyższy trafnie wyjaśnił, że stwierdzenie niezgodności orzeczenia z prawem nie przesądza o odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, gdyż jest równoznaczne ze spełnieniem jednej przesłanki odpowiedzialności, ale nie przesądza o wystąpieniu pozostałych. Także w uzasadnieniu wyroku z dnia 26 marca 2014 r. (sygn. akt V CSK 284/13, OSNC 2015, nr 3, poz. 37) Sąd Najwyższy wskazał, że w sprawie przeciwko Skarbowi Państwa o odszkodowanie, wadliwość decyzji administracyjnej (analogicznie: wyroku sądowego) nie zwalnia poszkodowanego z obowiązku wykazania szkody oraz normalnego związku przyczynowego pomiędzy wydaniem tej decyzji (tego wyroku) a szkodą.

Art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. przewiduje, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinna zawierać m.in. uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy. W uzasadnieniu postanowienia z dnia 24 września 2014 r. (sygn. akt I CNP 8/14, Lex nr 1511581) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że stosownie do art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. skarga powinna zawierać jedynie uprawdopodobnienie

wyrządzenia skarżącemu szkody wskutek wydania prawomocnego wyroku. W piśmiennictwie zaś wskazano, że wykazanie szkody jest zadaniem wymagającym rozbudowanego postępowania dowodowego, a niejednokrotnie przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych i przesłuchania świadków, toteż jej dowodzenie w postępowaniu wywołanym skargą byłoby pozbawione sensu. O szkodzie wypowiada się więc ostatecznie sąd rozstrzygający sprawę o odszkodowanie. W związku z tym w skardze powodawca poprzestał na wymaganiu uprawdopodobnienia szkody (zob. J. Gudowski, Art. 424(5) w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Postępowanie rozpoznawcze, wyd. V. Wolters Kluwer, 2016).

Niesłusznie więc uznał Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że dysponując wyrokami Sądu Najwyższego stwierdzającymi niezgodność z prawem prawomocnych orzeczeń Sądu Okręgowego w W., powód był zwolniony z obowiązku udowodnienia pozostałych przesłanek deliktowej odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, tj. istnienia szkody i jej wysokości, oraz normalnego związku przyczynowego między wydaniem wadliwych orzeczeń a szkodą. Ponieważ Sąd pierwszej instancji nie badał istnienia tych przesłanek, uznając to za niedopuszczalne, w konsekwencji nie rozpoznał istoty sprawy, co skutkowało koniecznością uchylenia wyroku w zaskarżonej części i przekazania sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy dokona ustaleń faktycznych co do istnienia wszystkich przesłanek odpowiedzialności deliktowej pozwanego, tj. istnienia szkody i jej wysokości, oraz normalnego związku przyczynowego między wydaniem wadliwych orzeczeń a szkodą, a następnie dokona oceny prawnej roszczenia powoda, w zakresie, w jakim powództwo nie zostało prawomocnie oddalone. Sąd pierwszej instancji będzie miał na uwadze, że zgodnie z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia wszystkich przesłanek odpowiedzialności deliktowej Skarbu Państwa spoczywa na powodzie. Zbada również istnienie po stronie powoda legitymacji procesowej czynnej, a w szczególności, czy powód dokonał przelewu swojej ewentualnej wierzytelności dochodzonej w niniejszej sprawie na spółkę (...) Spółka Akcyjna Spółka Komandytowa.

Wobec treści rozstrzygnięcia Sądu odwoławczego, odniesienie się do pozostałych zarzutów apelacji na obecnym etapie postępowania było niecelowe.

Podstawą orzeczenia Sądu Apelacyjnego był art. 386 § 4 k.p.c. O kosztach procesu orzeczono na zasadzie art. 108 § 2 k.p.c.